

Keskkonnaministrile
Keskkonnaministeeriumi kantslerile

20.11.2019

AVALIK PÖÖRDUMINE

Keskkonnaühendused nõuavad looduskaitse ja metsanduse valdkonna seaduspärast ja tasakaalustatud juhtimist ning Marku Lampi taandumist asekantsleri ametist

Austatud härra minister Rene Kokk ja härra kantsler Meelis Münt

Pöördume Teie poole, kuna leiame, et Keskkonnaministeeriumis looduskaitse ja metsanduse valdkonna eest vastutav asekantsler Marku Lamp on täielikult kaotanud keskkonnaühenduste usalduse. Soovime Marku Lampi taandumist asekantsleri ametist ning looduskaitse ja metsanduse valdkonna seaduspärast ja tasakaalustatud juhtimist.

Avaliku teenistuse seadus ütleb, et ametniku tegevus peab vastama seadustele ja õigusaktidele, samuti peab ametnik oma teenistusülesandeid täitma ausalt, asjatundlikult, hoolikalt ning erapooletult, valides avalikku huvi parimal võimalikul viisil arvestava lahenduse. Toetudes erinevatele faktidele, ei laiene viidatud kirjeldus Marku Lampi tegevusele asekantslerina. Peame kahetsusega nentima, et Marku Lamp on aastaid viinud ellu loodusvaenulikku poliitikat, kasutades seejuures võtteid, mille õiguspärasus on kaheldav. Keskkonnaühendused nõuavad asekantsleri tagasi astumist või taandamist, kuna tema tegevus on seadnud üha suuremasse ohtu Eesti loodusväärtuste säilimise. Taoline hinnang Marku Lampi tööalasele tegevusele asekantslerina toetub järgmistele olulisematele aspektidele:

- Viimase suurt avalikku tähelepanu pälvinud näitena tõkestas Marku Lamp Rail Balticu keskkonnamõjude leevendamist metsise asurkonnale Pärnumaal, andes RMK huve esindades käsu kustutada keskkonnaregistrist kaitseala moodustamise ettepanek. Juhtumile on tähelepanu juhtinud Eesti Ornitoloogiaühing oma avalikus kirjas keskkonnaministrile 30.08.2019¹. Looduskaitseseaduse § 8 lg 3 kohaselt pidanuks Keskkonnaministeerium tellima enne kaitseala ettepaneku piiride muutmist ekspertiisi.

Täpsemalt esitas Keskkonnaamet mahukale ekspertuuringule toetudes juunis Keskkonnaministeeriumile Kõveri-Ilvese püsielupaiga (üle 7000 ha) kaitse alla võtmise ettepaneku, et tagada Rail Balticu trassikoridori ja selle naabrusse jäävate metsiseasurkondade kaitse. Selle kaitse alla võtmise ettepaneku lasi Marku Lamp

Keskkonnaametil riiklikust registrist kustutada ning asendada RMK anonüümse eksperdi poolt koostatud mitteametliku ettepanekuga, mis hõlmab vaid 3% kaitsevajadusega alast (254 ha). Peale avalikku survet ning meediakajastusi suurendati esialgse kaitsega ala 1000 hektarini (ehk 7 korda vähem ekspertuuringu pakutavast) ning Marku Lamp teatas pressiteate vahendusel: „Kindlasti ei saa öelda, et praegune ettepanek maandaks lõplikult kõik metsise mängude kolimisega seotud riskid. See on protsess, kuhu jooksvalt lisandub uut teavet ...“. Tegelikult on RMK kõnealusel planeeritud kaitsealal juba läbi viimas mahukaid kuivenduse ja teedehituse töid ning raieid, samuti võtnud raiumiseks ka uusi metsateatisi, nagu selgub metsaregistrist. Seega ei pruugi keskkonnamõju leevendamine osutuda enam võimalikuks.

- Üks oluline vastuolu seisneb meie hinnangul selles, et looduskaitse ja loodusvarade säästliku majandamise eest vastutav asekanstler on samaaegselt ametis tulunduslikel eesmärkidel toimiva Riigimetsa Majandamise Keskuse nõukogu esimehena. Marku Lambi senine tegevus on näidanud, et tegu on olulise rollide konfliktiga, mille tulemusel kannatab looduskaitse. Marku Lamp tegutseb järjekindlalt metsade intensiivse majandamise ja kitsalt puidutulu huvides.
- Marku Lamp on samm-sammult tasalülitanud looduskaitsega tegelevad ametnikud ja allasutused, andes nende tegevuse osas oma vaateid toetavaid, kuid looduskaitsevaenulikke suuniseid. Enamasti on tegemist olnud mitteametlike ja personaalsete noomituste ning suunistega, kuid ühe näitena saab välja tuua Marku Lambi kirja Keskkonnaametile, kus Keskkonnaministeeriumi asekanstler ütleb välja, et ametnikel on väga vähe kaalutusõigust kaitsealadel ja kaitstavate liikide elupaikades uuendusraiate (sh lageraiete) lubamise üle otsustamisel: "Siiski tuleb uuendusraiate piirangute seadmisel jälgida, et uuendusraied ei muutuks mõneks muuks raieliigiks, näiteks valikraieks. Tingimused ei tohi välistada (sisuliselt keelata) uuendusraiet"².
- Marku Lamp on suunanud Eesti looduskaitse ja metsanduse käekäiku viimased kuus aastat Keskkonnaministeeriumi asekanstlerina ning enne seda pikki aastaid metsaosakonna juhina. Selle ajaga on Marku Lambi haldusalas algatatud õigusaktide muudatuste³ ja ⁴, avalikkusele sageli nähtamatuks jäävate üksikotsuste ja suuniste, aga ka tegematajätmistele tulemusel Eesti metsaliikide ja -elupaikade seisund üha halvenenud. Andmed, mida saab siinjuures käsitleda, on seotud loodusmetsade, metsalinnustiku ja torikute seisundiga. Loodusmetsade raiumine jätkub siiani, kuigi selliseid on Eesti metsadest alles vaid 2% ning nende pindala on viimase kümnendi jooksul tuntavalt vähenenud⁵. Samuti ütleb värske ülevaade metsadega seotud linnustiku seisundist⁶, et metsaelupaikade pindala on lageraiete tõttu vähenenud, põhjustades ühe tegurina langust metsalinnuindeksites. Tartu Ülikooli looduskaitsebioloogia töörühma uuringu tulemused⁷ näitavad, et ka torikseente olukord Eesti metsades on halvenenud – viis metsaliiki on sootuks välja surnud ning 11 metsaliigi seisund on kriitiline.

- Keskkonnaministeeriumi laiemale avalikkusele suunatud kommunikatsioonis kasutatakse olemasolevat metsastatistika propagandistlikel eesmärkidel⁸, juhtimata tähelepanu looduse ja kaitsealade kvalitatiivsetele näitajatele ning keskendudes vaid hektaritele, tihumeetritele ja teistele kvantitatiivsetele näitajatele⁹. Näiteks tuuakse ülevaadetes välja metsamaa pindala ning kaitsealuse metsa osakaal, jättes tähelepanuta probleemid selle liigirikkusega, puistute vanuselise mitmekesisusega ning muud metsa kvaliteedinäitajad.
- Loodusväärtuste ja elukeskkonna hoidmisel tuleb lähtuda ettevaatusprintsipiist ning poliitiliste otsuste tegemisel otsida ühiskonnas aktsepteeritav tasakaalupunkt ökoloogiliste, sotsiaalsete ja majanduslike väärtuste vahel. Paraku on see Marku Lampi kureerimisel muudetud võimatuks, kuna puuduvad tõesed ja selged andmed loodusväärtuste seisundi kohta. Sellele viitab näiteks Keskkonnaagentuuri uuring "Metsaökosüsteemi seisundi hindamine pikaajaliste riiklike seirete põhjal"¹⁰, milles tuuakse välja, et metsatervise ning mitmed ökoloogilised indikaatorid on näidanud negatiivseid suundumusi ning tõdetakse, et see viitab, et "üleriiklikult kasutatavad metsaressursi indikaatorid ei pruugi üldse olla head hindamaks adekvaatselt metsade seisundi ökoloogilist poolt".

Näitena asekantsleri võimetusest erinevate väärtuste vahel tasakaalupunkti leida saab välja tuua ka olukorra, kus riik kogub loodusväärtuste kohta andmeid minimaalselt ja puudulikult, teistel osapooltel aga takistatakse inventeerijate koolitamist¹¹ ning seega ka inventuuride läbiviimist, samuti teadaoleva info riiklikku registrisse kandmist. Kõnekas näide on Natura elupaikade inventeerimine, kus inventuurid toimuvad ainult looduskaitsealade sihtkaitsevööndites, mis on niigi range kaitse all. Väljaspool kaitsealasid aga inventuure läbi ei viida, mis viitab soovimatusele täiendavaid looduskaitsealisi väärtusi tuvastada.

Samuti näitlikustab tasakaalu puudumist olukord riigimetsas. Viimastel aastatel on raiesurve riigimetsas üha suurenenud. Keskkonnaministeerium ei suuda RMK majandushuve aga tasakaalustada, kuna valdkonna tippametnik Marku Lamp on ühtlasi RMK nõukogu esimees ning tegutseb vastavalt RMK majandushuvidele. Näiteks soovib RMK vaatamata lubadustele¹² jätkuvalt raiuda elustikurikkaid vanu loodusmetsi, mis peavad vääriselupaigana kaitstud olema. RMK avaldatavast survest annavad kinnitust nii suuliselt koosolekutel kui kirja teel Keskkonnaametile ja Keskkonnaagentuurile antavad suunised inventeeritud vääriselupaiku registrisse mitte kanda või juba registris olevaid osaliselt kustutada¹³. Vääriselupaikade kaitset sätestavas määruses¹⁴ on samas selgelt välja toodud, et riigimaadel kannab uusi, tingimustele vastavaid vääriselupaiku registrisse Keskkonnaagentuur. Seaduse kohaselt puudub Keskkonnaministeeriumil ja RMK-l volitus teha registrisse kandmisele takistusi, kuid praktikas toimub sel suunal väga aktiivne sekkumine.

Kokkuvõttena leiame, et praegune asekanstler ja RMK nõukogu esimees Marku Lamp on konfliktises rollis võimetu tegema erapooletuid otsuseid, soodustab seeläbi Eesti loodusväärtuste hävitamist, ei sobi koordineerima metsanduse ja looduskaitse valdkonda ning on kaotanud usalduse vajalikuks koostöökaks erinevate huvigruppidega. Soovime näha seaduspärast ja sisulisi väärtusi hoidvat looduskaitsepoliitikat ning valdkonna juhtimist.

Lugupidamisega

Laura Uibopuu
Eesti Keskkonnaühenduste Koja koordinaator

Avalikule pöördumisele alla kirjutanud keskkonnaühendused:

Eestimaa Looduse Fond
Eesti Ornitoloogiaühing
Eesti Roheline Liikumine
Eesti Üliõpilaste Keskkonnakaitse Ühing "Sorex"
Pärandkoosluste Kaitse Ühing
Tartu Üliõpilaste Looduskaitsering
Nõmme Tee Selts
Läänerannik

Pöördumises viidatud dokumendid ja näited:

¹ Eesti Ornitoloogiaühingu 30.08.2019 avalik kiri keskkonnaministrile:

https://www.eoy.ee/img/EOY_avalik_kiri_lisa_1.pdf

² Marku Lambi kiri Keskkonnaametile:

https://docs.google.com/document/d/1ifxbik-WKSKVH2VB_C3_Ftlcb2MdQZU5nj3tzGY4IB0/edit

³ Keskkonnaõiguse Keskuse õiguslik analüüs Metsaseaduses sätestatud piirangutest aastatel 1998-2013 näitab, et alates 2008. aastast on metsanduse reeglite lähtekohaks olnud metsa kohtlemine eelkõige puiduressursi allikana ning ei arvesta piisavalt metsade kui ökosüsteemi kaitsmise vajadustega:

http://www.k6k.ee/files/Metsamajanduse_piirangute_analyys_K6K_2013.pdf

⁴ Näidet sellest, kuidas Keskkonnaministeerium soovis avalikkust kaasamata kaitsealade raientingimusi leevendada, on kirjeldatud siin:

<http://elfond.ee/uudised/keskkonnauhenduste-seisukoht-keskkonnaministri-maaruse-eelnoule>

Samal ajal muudeti avalikkust ja huvigruppe kaasamata vääriselupaikade määrust selliselt, et nende registreerimine eramaadel toimuks ainult eraomaniku nõusolekul:

<https://www.riigiteataja.ee/akt/115092017010?leiaKehtiv>

⁵ Aastal 2010 oli loodusmetsi Eestis 54 060 ha ning aastal 2018 46 660 ha. Andmed loodusmetsade pindala kohta on leitavad aastaraamatutest “Mets 2010” ja “Mets 2018”.

⁶ Ülevaade metsadega seotud linnustiku seisundist:

https://www.keskkonnaagentuur.ee/sites/default/files/lisa3_metsalinnud.pdf

⁷ Tartu Ülikooli looduskaitsebioloogia töörühma poolt läbi viidud torikseente revisjon tuvastas mitme metsaliigi väljasuremise:

<https://heureka.postimees.ee/4436211/eesti-teadlaste-uuring-naitab-kohalike-metsaliikide-valjas-uremist>

⁸ Teadlaste artikkel, milles leitakse, et Keskkonnaministeerium varjab mittesäästlikku metsaraiet:

<https://arvamus.postimees.ee/3946035/tartu-teadlased-keskkonnaministeerium-varjab-mittesaa-stlikku-metsaraiet>

⁹ Näide Keskkonnaministeeriumi keskendumisest kvantitatiivsetele näitajatele:

<https://www.youtube.com/watch?v=qSetLOvLUXI>

¹⁰ Keskkonnaagentuuri uuring “Metsaökosüsteemi seisundi hindamine pikaajaliste riiklike seirete põhjal”:

https://www.keskkonnaagentuur.ee/sites/default/files/metsaokosysteemi_seisundi_uuring_31.05_pp.pdf

¹¹ Keskkonnaministeeriumi tegevus(etus)t loodusmetsade kaitsel on kirjeldatud siin:

<http://eko.org.ee/uudised/tegu-ja-kirves-2018>

Näited vääriselupaikade inventeerijate koolitamise ja seega ka inventeerimise takistamisest, Eestimaa Looduse Fondi ning Eesti Looduseuurijate Seltsi kirjavahetused

Keskkonnaministeeriumiga: <https://dhs-adr-kem.envir.ee/Display.aspx?ID=27484&Root=27484>

<https://dhs-adr-kem.envir.ee/Display.aspx?ID=27818&Root=27818>

<https://dhs-adr-kem.envir.ee/Display.aspx?ID=55336&Root=55336>

<https://dhs-adr-kem.envir.ee/Display.aspx?ID=56473&Root=56473>

<https://dhs-adr-kem.envir.ee/Display.aspx?ID=59155&Root=59155>

¹² RMK lubadus vääriselupaiku kaitsta on leitav siit:

<http://elfond.ee/mets/rmk-astus-olulise-sammu-vaariselupaikade-kaitseks>

¹³ Näited RMK kirjavahetusest suunistega inventeeritud vääriselupaiku registrisse mitte kanda või juba registris olevaid osaliselt kustutada:

<https://drive.google.com/file/d/1aiORMQgj8Hh5GkrHRHoSkmLT918ccQXY/view?usp=sharing>

http://media.voog.com/0000/0037/1265/files/Kiri_VEP%20ülevaatus_%20Renno%20Nellis%205_pakk.pdf

Ning eelneva kirja lisa:

http://media.voog.com/0000/0037/1265/files/Lisa%20kirjale%20_VEPülevaatus.pdf

¹⁴ Keskkonnaministri määrus nr 2 “Vääriselupaiga klassifikaator, valiku juhend, kaitse korraldamine ning vääriselupaiga kaitseks lepingu sõlmimine ja kasutusõiguse tasu arvutamise täpsustatud alused”: <https://www.riigiteataja.ee/akt/115092017010>

Pöördumise koopia: Riigikantselei